

Asia: VN/14348/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne asiakasmaksuasetuksen muutoksista

Munuais- ja maksaliitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa asiassa ja toteaa seuraavaa.

Luonnoksessa valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta ehdotetaan asiakasmaksujen enimmäismääriä korotettavan perusterveydenhuollossa pääsääntöisesti 22,5 ja erikoissairaanhoidossa pääsääntöisesti 45 prosentilla. Ehdotetut asiakasmaksujen enimmäiseuromäärät tulisivat olemaan kohtuuttomat useille palveluja tarvitsevista. Asiakasmaksuasetukseen ehdotetut muutokset tulisivat lisäämään eriarvoisuutta ja siirtämään palvelut entistä useampien potilaiden ulottumattomiin. Suuret asiakasmaksut rasittavat pienituloisia kohtuuttomasti, koska he käyttävät esimerkiksi julkisia perusterveydenhuollon palveluja muuta väestöä enemmän. Muun muassa pitkäaikaissairautta sairastavilla on säännöllisesti toistuvia seurantakäyntejä erikoissairaanhoidossa.

Asiakasmaksujen kohtuullisuutta tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon, että sairastuneiden taloutta kuormittavat lisäksi lääkeostot ja terveydenhuoltoon tehtyjen matkojen kustannukset sekä jo aiemmin sosiaaliturvaan tehdyt leikkaukset. Erityisesti alkuvuodesta yksikin poliklinikkamaksu saattaa olla liikaa. Edellä mainittujen kustannusten lisäksi lääkärinlausunnoista aiheutuu sairastuneelle vuosittain jopa satojen eurojen kustannukset. Tasasuuruisia terveydenhuollon maksuja on mahdollista korvata toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 7 b §:n (1023/2022) mukaan toimeentulotukiasiakkaille perustoimeentulotuella. Kaikki pienituloiset eivät kuitenkaan saa toimeentulotukea.

Asiakasmaksuja maksavat enemmän paljon sairastavat ja heikkokuntoiset, jotka usein kuuluvat pienituloisiin. Kymmenesosa tasasuuruisia maksuja maksavista maksaa lähes puolet kaikista tasasuuruisista asiakasmaksuista. He myös maksavat palveluista suurituloisia enemmän suhteessa

tuloihinsa. Ulosottoon meni vuonna 2023 noin 440 000 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksua. Osa pienituloisista jättää palveluita käyttämättä tai tinkii ruuasta tai lääkkeistä asiakasmaksujen vuoksi. Tämä ei ole yksilön eikä yhteiskunnan etu. Jos palveluihin ja hoitoon ei hakeuduta oikea-aikaisesti, lisää se terveyssektorin menoja, kun tarve kalliimpiin palveluihin kasvaa. Pitkäaikaissairautta sairastavat käyttävät paljon myös terveydenhuollon päivystyspalveluja. Hoidon viivästyminen aiheuttaa lisäksi inhimillistä kärsimystä sairastuneille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 11 §:n mukaan sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Palvelusta järjestämistä vastaava hyvinvointialue voi päättää, että muitakin kuin edellä mainittuja maksuja voidaan jättää perimättä tai alentaa. Maksun alentamisen ja perimättä jättämisen on oltava ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden. Suurin osa hyvinvointialueista on päättänyt, että tasasuuruksia terveydenhuollon maksuja ei alenneta tai jätetä perimättä, minkä vuoksi lain tarjoamasta mahdollisuudesta ei ole apua henkilölle, joka ei selviydy esimerkiksi poliklinikkakäynnin maksusta tai sairaalan hoitopäivämaksusta. Jotta kaikki hyvinvointialueet huojentaisivat maksuja, tulisi lakia muuttaa siten, että se olisi hyvinvointialueita velvoittava.

Terveyspolitiikan lähtökohta on tarjota jokaiselle terveydentilan edellyttämät riittävät ja laadukkaat palvelut riippumatta sosioekonomisesta asemasta, taloudellisesta tilanteesta tai asuinalueesta. Perustuslakivaliokunta on useissa lausunnoissaan todennut, että asiakkaan taloudellinen asema ei voi olla esteenä palvelujen saamiselle eivätkä asiakasmaksut saa siirtää palveluja niitä tarvitsevien tavoittamattomiin. Perustuslakivaliokunta on niin ikään todennut, että asiakasmaksut eivät saa johtaa siihen, että palveluja tarvitsevat joutuvat turvautumaan viimesijaiseen toimeentuloturvaan.

Asiakasmaksuihin esitetyt korotukset tulisivat lisäämään sairastuneiden maksutaakkaa kohtuuttomasti ja useiden kohdalla johtamaan tutkimusten ja diagnosoimien viivästymiseen sekä sairauden seurannan laiminlyöntiin. Munuais- ja maksaliitto vastustaa ehdotettuja korotuksia.

Lausuntonne todistuksista ja lausunnoista perittävistä asiakasmaksuista.

Huom! tämä kysymys on osoitettu ensisijaisesti hyvinvointialueille. Todistuksista ja lausunnoista perittävien asiakasmaksujen jatkovalmistelua varten hyvinvointialueita pyydetään tuottamaan valmistelun tueksi tietoa hyvinvointialueen antamien todistusten ja lausuntojen määristä sekä niistä saatavista asiakasmaksutuloista. Samalla mahdollisuuksien mukaan pyydämme tietoa alla olevasti eriteltynä:

- Lääkärilausunnot ajokorttia varten
- Lääkärilausunnot aselupaa varten
- Muut säädöspohjaiset lausunnot ja todistukset (jos tieto jo koottuna)
- Muut (ei-säädöspohjaiset) todistukset (jos tieto jo koottuna).

Lisäksi hyvinvointialueita pyydetään arvioimaan todistuksista ja lausunnoista perittävän asiakasmaksun nykyisen enimmäismäärän suhdetta todistusten/lausuntojen tuottamisen kustannuksiin (maksujen

kustannusvastaavuus).

Tietoa tarvitaan, jotta todistuksista ja lausunnoista perittävän maksun enimmäismäärään valmisteltavan korotuksen vaikutukset hyvinvointialueen rahoitukseen voidaan arvioida hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla.

-

Ruuskanen Maria
Munuais- ja maksaliitto ry